

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

DOPROVÁZENÍ RIZIKOVÝCH NÁHRADNÍCH RODIN BĚHEM PANDEMIE

Materiál vznikl v rámci projektu Bezpečná náhradní rodina,
CZ.03.2.X/0.0/0.0/17_076/0011513,
financovaném Evropským sociálním fondem z Operačního programu
Zaměstnanost

Březen 2020

Kolektiv autorů

Materiál byl vytvořen částí expertní skupiny projektu Bezpečná náhradní rodina. Na jeho tvorbě se podílely:

Petra Wünschová, Centrum Locika, z.ú.

Lucie Bukovská, Linka bezpečí, z.s.

Kateřina Pařezová, SOS Sluníčko Praha

Lenka Půlpánová, psycholožka

Jana Paloncyová, Výzkumný ústav práce a sociálních věcí

Jana Barvíková, Výzkumný ústav práce a sociálních věcí

Zodpovědná osoba:

Zuzana Müllerová, odborný garant projektu Bezpečná náhradní rodina

Finalizace dokumentu dne 23. 3. 2020

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Dobrá rodina o.p.s.
Projekt Bezpečná náhradní rodina
CZ.03.2.X/0.0/0.0/17_076/0011513

dobrá rodina

Jak vést efektivní telefonickou konzultaci s náhradními rodinami

Plošná karanténa kvůli pandemii:
telefonické konzultace místo návštěv v rodině

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Dobrá rodina o.p.s.
Projekt Bezpečná náhradní rodina
CZ.03.2.X/0.0/0.0/17_076/0011513

Příprava náhradní rodiny na telefonickou konzultaci

Je vhodné rodinám srozumitelně komunikovat důvody, proč dochází k dočasnému nahrazení osobní návštěvy v rodině telefonickou konzultací a na jak dlouhou dobu. Případně alespoň kdy lze očekávat upřesnění dalšího postupu. Také děti potřebují informace o tom, jak bude probíhat komunikace s doprovázejícím pracovníkem nebo pracovnící, aby se cítili bezpečně. Pokud si rodiny vyžádají doplňující informace, je vhodné ocenit jejich aktivitu a zájem. Jedná se o projev budování kompetence místo pasivního postoje. (L. Bukovská)

Frekvence telefonického kontaktu by mohla být častější než je zákonná lhůta pro osobní konzultace (min. 1 x za 2 měsíce). Vhodná je individuální domluva s každou rodinou, kdy se doprovázející pracovník/pracovnice opět ozve. Také jak dlouho bude následující telefonát trvat a na jaká témata bude zaměřen. Pěstouni budou vědět, že jejich doprovázející je připraven/připravena pomoci, myslí na ně a na děti.

(L. Půlpánová)

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Dobrá rodina o.p.s.
Projekt Bezpečná náhradní rodina
CZ.03.2.X/0.0/0.0/17_076/0011513

Příprava doprovázejícího pracovníka na telefonickou konzultaci

Příprava doprovázejícího pracovníka na telefonickou konzultaci může být náročnější na čas než příprava na osobní konzultaci, protože vyladění pracovníka při telefonickém hovoru je základ. Emoční vyladění na konkrétního klienta, na jeho osobní kontext, starosti.

Vzhledem k četným změnám kvůli pandemii a možné nervozitě klientů je nezbytné, aby se pracovník orientoval v aktuální situaci: jaká přibyla opatření, co je cílem opatření a jaký mohou mít konkrétní dopad na rodinu, co konkrétně s tím rodina může dělat apod....

Klientovi nepomůže, když bude situaci sdílet s někým, kdo jde sám do paniky.

(K. Pařezová)

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Dobrá rodina o.p.s.
Projekt Bezpečná náhradní rodina
CZ.03.2.X/0.0/0.0/17_076/0011513

Jak docílit telefonického rozhovoru s dítětem

Doprovázející pracovník **komunikuje** náhradnímu rodiči, že mu záleží na udržení kontaktu se všemi členy rodiny i během tohoto složitého období. Má v úmyslu dítě **osobně povzbudit, vyslechnout si jeho názor, hledat možnosti podpory, aby se mu dařilo.**

V případě námitek lze použít argumenty:

- Jedná se o běžný postup.
- V jiných rodinách to také funguje dobře.
- Dělají to tak i jiné organizace.
- Děti jsou rády součástí dění.
- Zeptám se na běžné věci.

Pokud by doprovázející pracovník rozhovor s dítětem (osobní i telefonický) obhajoval a vysvětloval příliš, mohl by u náhradního rodiče vyvolat předpoklad, že se jedná o „něco navíc“. Starší děti a dospívající by automaticky měli dostat v přítomnosti náhradního rodiče přímý kontakt na doprovázejícího pracovníka s informací, že se s pracovníkem mohou spojit i sami. (L. Půlpánová)

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Dobrá rodina o.p.s.
Projekt Bezpečná náhradní rodina
CZ.03.2.X/0.0/0.0/17_076/0011513

dobrá rodina

Struktura a obsah telefonické konzultace

Významná je úvodní část telefonátu, které je potřeba věnovat dostatek času a úsilí. Cílem této první části je navázání dobrého kontaktu.

Následně je možné monitorovat situaci v rodině prostřednictvím otevřeného mapování režimu dne. Zjišťovat, co konkrétně se v rodinách odehrává. Oceňovat dobré přístupy a strategie v rodině. (L. Bukovská)

Vhodné je pečlivě vnímat vývoj, tedy jak se situace v rodině proměňuje. Zda členům rodiny už docházejí nápady, síly, přibývá konfliktů, či nikoliv. Co se podařilo od minula, co se nedaří. Nutné je pružně reagovat na potřeby rodiny.

U části pěstounů, kteří nejsou nakloněni spolupráci s doprovázejícím pracovníkem a otevřeností vůči službě doprovázení, může dojít v důsledku pandemie ke změně postoje. V důsledku většího stresu mohou mít vyšší potřebu jakéhokoliv kontaktu - byť ho nebudou využívat tak jako jiní. Tuto skupinu náhradních rodičů může uklidnit pevná domluva, kdy se opět uslyší se svým doprovázejícím pracovníkem. (L. Půlpánová)

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Dobrá rodina o.p.s.
Projekt Bezpečná náhradní rodina
CZ.03.2.X/0.0/0.0/17_076/0011513

Telefonická konzultace - shrnutí

1/ Příprava náhradních rodin na změnu:

- Zdůvodnění telefonické konzultace místo osobní návštěvy (minimalizace rizika přenosu nákazy)
- Detaily ohledně režimu telefonické konzultace (kdo, kdy, jak, co, za jakým účelem, jak často), včetně informování dětí
- Využití všech komunikačních kanálů: Vhodné je využít všechny komunikační kanály: webovou stránku doprovázející organizace, e-mail, facebook, newsletter, SMS

2/ Důkladná příprava doprovázejícího pracovníka na telefonát (zejména dobrá orientace v opatřeních zaměřených na zastavení pandemie)

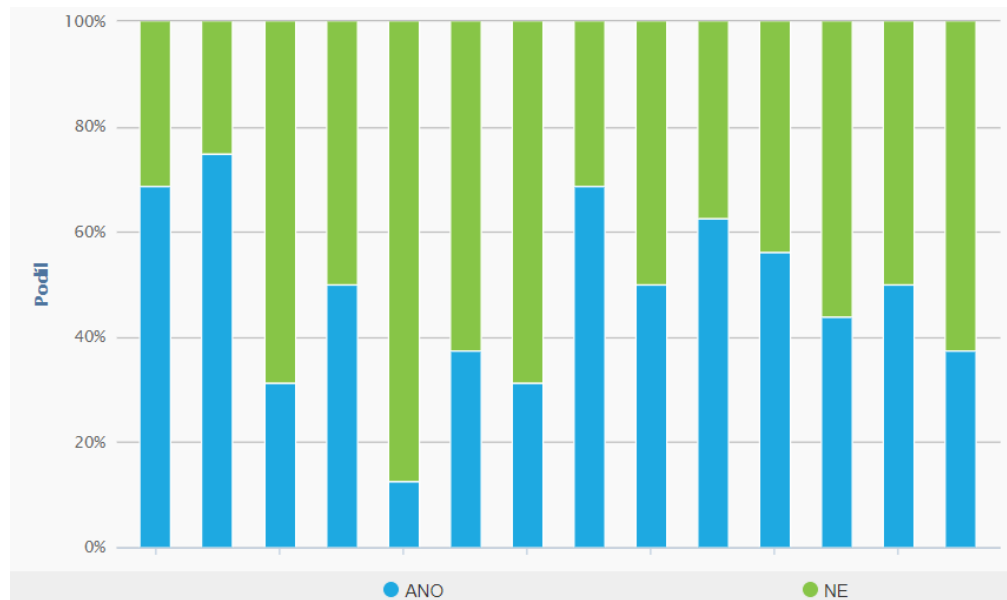
3/ Nepodcenit úvodní část telefonického rozhovoru a navázat dobrý kontakt (emoční vyladění, napojení na náhradní rodiče i děti)

4/ Docílit hovoru s každým starším dítětem

5/ Monitorovat vývoj v rodině (stresory, zdroje, krize, strategie, potřeby)

6/ Reagovat na zakázky rodiny a ověřovat si účinnost intervencí

Z praxe doprovázejících pracovníků Dobré rodiny o.p.s.

RIZIKOVÉ NÁHRADNÍ RODINY

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Dobrá rodina o.p.s.
Projekt Bezpečná náhradní rodina
CZ.03.2.X/0.0/0.0/17_076/0011513

Dotazníkové šetření (online)

- Dotazníkové šetření (online) **ve dnech 16. a 17. března 2020 (první dny plošné karantény)** jako náhrada za focus groups z důvodu minimalizace rizika nákazy participantů
- **Aktivita projektu Bezpečná náhradní rodina**
- Počet respondentů: 16 doprovázejících pracovníků Dobré rodiny o.p.s.
- Regionální zastoupení: Teplice + Ústí nad Labem, Pardubice, Olomouc

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Dobrá rodina o.p.s.
Projekt Bezpečná náhradní rodina
CZ.03.2.X/0.0/0.0/17_076/0011513

Ohrožené děti – stav před nákazou

- analýza odpovědí na otázku *Doprovázím minimálně jednu rodinu, kde jsou:*

Děti fyzicky trestány	12 pracovníků (celkem 16 respondentů)
Děti zahanbovány ze strany dospělých	12 pracovníků
Pěstouni – senioři, kteří jsou přetíženi péčí o svěřené dítě	11 pracovníků
Děti, které se chovají rizikově (drogy, alkohol, delikvence v partě, ponocování, sexuální experimentování, rvačky a další)	7 pracovníků
Zanedbávané děti	6 pracovníků
Lhostejní dospělí, kteří děti nechrání a neusměrňují	6 pracovníků
Pěstouni, kteří se s dětmi často stěhují a nedaří se jim udržet vhodné bydlení	5 pracovníků
Děti, které ve škole šikanují jiné děti	5 pracovníků
Děti žijící v sociálně vyloučených lokalitách	4 pracovníci
Pěstouni, kteří mají strach ze svěřených dětí, a proto jim raději nedávají žádné limity	3 pracovníci
Domácí násilí	2 pracovníci

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Dobrá rodina o.p.s.
Projekt Bezpečná náhradní rodina
CZ.03.2.X/0.0/0.0/17_076/0011513

Podoby krizí v rodinách – stav před nákazou

- analýza odpovědí na otázku *Doprovázím minimálně jednu rodinu, kde jsou přítomny:*

Finanční těžkosti v důsledku nízkých příjmů	12 pracovníků (celkem 16 respondentů)	Odmítání péče ze strany dítěte, narůstající poruchy chování	8 pracovníků
Vleklé finanční potíže v důsledku dluhů, exekucí, finanční negramotnosti	11 pracovníků	Prohlubující se averze pečující osoby vůči přijatému dítěti (zablokovaná péče)	7 pracovníků
Partnerská krize	11 pracovníků	Vážné onemocnění jiného člena rodiny než pěstouna a dítěte	6 pracovníků
Narušování soukromí náhradní rodiny ze strany původní rodiny dítěte	10 pracovníků	Vyčerpání (fyzické/psychické) z přetížení u přechodných pěstounů	6 pracovníků
Závažný konflikt mezi příbuzenskými pěstouny a rodiči dítěte nebo jinou částí rodiny	9 pracovníků	Bytová nouze – ztráta vhodného bydlení	5 pracovníků
Vážné onemocnění pečující osoby	9 pracovníků	Ztráta zaměstnání dospělého člena domácnosti	5 pracovníků
Rozvod, rozchod pečujících osob	8 pracovníků	Vážné onemocnění přijatého dítěte	2 pracovníci

Potřeby doprovázejících pracovníků během pandemie

- analýza odpovědí na otázku *V manuálu pro telefonickou konzultaci bych uvítal/a informace:*

Co poradit pečující osobě, která signalizuje, že péči o dítě s poruchami chování už nezvládá	14 pracovníků (celkem 16 respondentů)
Jak zjistit, jestli je pečující osoba nebo rodina v krizi	13 pracovníků
Jak zjistit, jestli je dítě v bezpečí	12 pracovníků
Jak zjistit, jestli a do jaké míry se zhoršuje vztah a komunikace mezi pečující osobou a svěřeným dítětem	10 pracovníků
Jak podpořit dítě, aby si zajistilo pomoc v případě ohrožení	10 pracovníků
Co poradit pěstounům, kteří se z důvodu nákazy obávají realizovat kontakt dětí s rodiči nebo dalšími příbuznými	8 pracovníků
Jak si zajistit možnost telefonovat s dítětem (souhlas pěstouna)	7 pracovníků
Jak zjistit, jestli se dítě chová rizikovým způsobem	7 pracovníků
Kam může zavolat pečující senior, aby si zajistil nákup potravin a další podporu	7 pracovníků
Co poradit dětem a dospělým ohledně nákazy	6 pracovníků
Jak podpořit pečující osoby, aby nepodcenila dohled nad dítětem	5 pracovníků

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Dobrá rodina o.p.s.
Projekt Bezpečná náhradní rodina
CZ.03.2.X/0.0/0.0/17_076/0011513

DOPORUČENÍ PRO DOPROVÁZENÍ V RIZIKOVÝCH NÁHRADNÍCH RODINÁCH BĚHEM PANDEMIE

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Dobrá rodina o.p.s.
Projekt Bezpečná náhradní rodina
CZ.03.2.X/0.0/0.0/17_076/0011513

Přetížení náhradního rodiče pečujícího o dítě s poruchami chování v době pandemie

Vhodná je nabídka doprovázejícího pracovníka klientovi: „Pojďme se na to podívat zblízka.“

Prozkoumat, co je pro pěstouna nyní nejtěžší. Co konkrétně se mu nedaří.

Doprovázející pracovník je způsobilý [poskytnout náhradním rodičům prostor k propovídání konkrétních situací a poskytnutí porozumění jeho těžkostem](#). (L. Půlpánová)

Během opravdu dobrého rozhovoru má klient šanci uvědomit si nová fakta, souvislosti a podívat se na svou situaci jiným úhlem pohledu. [Přehodnotit své závěry. Vzepřít se bezmoci. Pozměnit postoje](#).

Situace v době pandemie je destabilizovaná. Proto je důležité [pracovat na stabilizaci rodiny](#). Je nutné předpokládat, že [traumatizované děti budou mít náročnější reakce než obvykle v důsledku stresu a napětí kolem](#). Doprovázející pracovník by měl náhradnímu rodiči komunikovat, že [se jedná o normální reakci v této zátěžové situaci, že tento stav pomine a že není vhodné na děti v žádné situaci křičet a bít je](#). Pečující osoba je schopna dítěti pomoci pouze, když se jí podaří reagovat na dítě s klidem. Pokud se [uklidnění dítěte povede, dospělí tak získají důvěru dítěte](#). Je pak v budoucnu pravděpodobnější, že dítěti se bude dařit zvládat tyto afekty. (P. Wünschová)

Užitečné je mapovat, jak [se alespoň někdy daří pečující osobě uklidnit dítě během afektu vzteku, posilovat a rozvíjet tyto strategie](#).

Také zmínit možnost volat v nesnázích na **Rodičovskou linku 606 021 021**. (L. Bukovská)

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Dobrá rodina o.p.s.
Projekt Bezpečná náhradní rodina
CZ.03.2.X/0.0/0.0/17_076/0011513

SNIŽOVÁNÍ STRESU U ČLENŮ RODINY V DOBĚ PANDEMIE

Užitečné bývá vyjádření pochopení pro těžkosti pěstouna i projevy dítěte v souvislosti s náročností aktuální situace. Mapovat, **jaké konkrétní pozitivní strategie zvládání fungují dané pečující osobě a tyto její strategie oceňovat, posilovat, rozvíjet. Dotazovat se tedy, co jí nebo jemu pomohlo ovládnout vztek, neudeřit dítě, nekřičet na něj.** Jak takové situace vlastně vypadají.

Je tedy na místě pracovat na tom, jak jednotlivým členům rodiny snížit jejich stres. Například zda a jak si mohou **zajistit chvíle soukromí, kdy dítě je ve svém prostoru a není v zorném poli dospělého, který si po tu dobu odpočine. Také dětem případně uvolnit režim a nechat je třeba déle se dívat na televizi apod.**

Náhradní rodiče by neměli mít v náročném období pandemie na děti vysoké očekávání, lepší cesta je spíše **snížit nároky na děti ve prospěch domácí pohody. Vyjít si vstříc. Ale s jasnými a dopředu domluvenými pravidly.**

Velmi cenné je v rozhovoru otevírat prostor, aby si pečující osoba mapovala to, co jí tíží, pojmenovávala způsoby zvládání zátěže, **dávala do slov vlastní nápady, jak si pomoci. Co ještě pro sebe a ostatní v rodině udělat. A oceňovat každou pozitivní snahu a pokus.**

(L. Bukovská)

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Dobrá rodina o.p.s.
Projekt Bezpečná náhradní rodina
CZ.03.2.X/0.0/0.0/17_076/0011513

 dobrá rodina

Náhradní rodina v krizi během pandemie

Nutné je poskytnout náhradní rodině **vyšokou míru podpory**. V komunikaci s členy rodiny v krizi je vhodné:

- Vyjadřovat pochopení pro náročnost současné situace
- Oceňovat konkrétní snahu členů rodiny za to, co funguje, například chod domácnosti (pokud tomu tak je)
- Domlouvat konkrétní a malé krůčky, jak dál.
- Zmapovat zdroje v širší rodině a okolí: **koordinované zapojení konstruktivních, bezpečných dospělých příbuzných a známých do pomoci rodině**.
- Zmapovat již probíhající spolupráci s terapeuty, psychology. Domluva na současné podobě konzultování s odborníky (provizorně telefonická podpora nebo skype). **Důležité je pečlivé načasování telefonické konzultace s odborníky dle režimu dne rodiny, aby měl náhradní rodič dostatečný časový prostor nerušeně komunikovat a soustředit se na rozhovor s psychologem/terapeutem.** (L. Půlpánová)

V případě existenčních těžkostí je na místě **zmapovat možnosti materiální a finanční podpory, například v Nadaci Terezy Maxové, Nadaci J&T a dalších.** (P. Wünschová)

Může být užitečné poskytnout rodině informaci o možnosti **anonymně využít telefonickou pomoc nonstop Linky důvěry na čísle 222 580 697.**

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Dobrá rodina o.p.s.
Projekt Bezpečná náhradní rodina
CZ.03.2.X/0.0/0.0/17_076/0011513

Pěstoun – senior a pandemie

U pěstounů – seniorů přirozeně dochází k oslabování rodičovských kompetencí nejčastěji vlivem zdravotního stavu. Pro tuto skupinu náhradních rodičů je náročné zachovat si přirozenou autoritu a sílu k nastavování hranic dětem. Svěřené děti mohou mít na své prarodiče v roli náhradních rodičů nezřídka vztek, když se jim například nedaří věci dobře zařídit. Děti zase mohou vnímat vztek svých prarodičů ve chvílích, kdy je rodičovská role nad jejich síly. Jejich vztek a agrese mohou pramenit z pocitů bezmoci. Je na místě náhradní rodinu tohoto typu dobře zasíťovat, tedy zprostředkovat zapojení pěstouna i dítěte do dostupných sociálních služeb a komunitních aktivit. (P. Wünschová)

Pokud má doprovázející pracovník dobře navázaný vztah s pěstounem – seniorem, tak i provizorní telefonická forma doprovázení během pandemie může být pro klienta zásadním zdrojem podpory. Podmínkou je věnovat klientovi potřebný prostor, čas a pozornost. Vhodné je zjišťovat, jak se v rodině daří zajišťovat nákupy, léky, přístup k penězům a podobně. (K. Pařezová)

Vhodné je ověřovat, zda pěstouni chápou nyní základní nařízení vlády a pravidla prevence šíření nákazy. Zda vědí, kde zjišťovat potřebné věci. Ptát se, čemu nerozumí a co by potřebovali. Celkově pěstouny stabilizovat, ukotvit a případně domluvit s nimi **jednoduchý krizový plán** - co teď nemusí řešit, co ano a jak. Důležitý je pravidelný kontakt a monitoring jejich situace. (L. Půlpánová)

Dalším zdroje podpory: **Linka seniorů 800 200 007 (anonymní a bezplatná telefonická služba pro seniory a osoby v krizi), nonstop LINKA PRO SENIORY BĚHEM EPIDEMIE: 800 160 166** a další (viz internet).

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Dobrá rodina o.p.s.
Projekt Bezpečná náhradní rodina
CZ.03.2.X/0.0/0.0/17_076/0011513

Hospitalizace pečující osoby

Zejména pěstouni - senioři mohou být zatíženi obavami o zabezpečení péče o dítě v případě vlastní nákazy. [Vzhledem k věku a případným zdravotním omezením jsou rizikovou skupinou. Léčba nákazy koronavirem trvá několik týdnů v závislosti na závažnosti průběhu infekce a kondici jedince.](#) (J. Paloncyová, J. Barvíková)

Krizový plán

Pokud je pěstoun jediným členem náhradní rodiny, je na [místě preventivně vytvořit s rodinou krizový plán, jak zajistit péči o dítě v době hospitalizace.](#)

Doprovázející pracovník může náhradního rodiče podpořit, aby si udělal průzkum mezi lidmi, kterým nejvíce důvěřuje, jestli a případně na jak dlouhou dobu by mohli převzít péči o dítě.

Vytvořený plán by měl být [přijatelný jak pro pěstouna, tak pro dítě.](#)

Jména a kontakty na tyto lidi je vhodné mailem nebo telefonicky sdělit [sociální pracovníci nebo pracovníkovi na OSPOD.](#)

Pro dítě je nejšetrnější, když nemusí měnit prostředí a zvykat si na nové, neznámé lidi. Vhodné je hovořit s náhradním rodičem také o variantě, že dítě by dobu hospitalizace přečkalo v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc.

Finanční a další starosti náhradních rodin během pandemie

Náhradní rodiny ve výhodě

Z finančního pohledu může být situace paradoxně lepší v pěstounských rodinách, a to díky alespoň nějaké jistotě plynoucí z pěstounských dávek. Řada běžných rodin přišla, či přijde ze dne na den o příjmy z pracovní činnosti, případně je na ošetřovném.

Je možné, že pěstounské rodiny mají obecně větší povědomí o různých podpůrných službách než běžné rodiny.

Jediný dospělý člen náhradní rodiny

Situace výdělečně činných pěstounek - samoživitelek bez zázemí a opory je vzhledem k potřebě zabezpečení příjmů i péče o děti, které nemohou být ve školských zařízeních, složitá. Přesto pěstounky mohou mít alespoň určitou výhodu jistoty částečných zdrojů příjmů formou pěstounských dávek.

Snížená dostupnost odborné pomoci a služeb

Obecně je situace složitá pro ty rodiny, které využívají pravidelně nějaké pomáhající organizace, terapeutické služby a podobně. V době pandemie je dostupnost těchto služeb výrazně omezená.

Preventivní opatření jako zátěž pro rodinné vztahy

Záleží jistě i na místě, kde rodina žije. Zatím se jeví, že preventivní opatření zacílené na snížení rizika přenosu nákazy intenzivněji ovlivňují fungování rodin žijících ve větších městech. Díky koncentraci počtu osob je zde riziko vyšší a lidé si jej více připouštějí.

(J. Paloncyová, J. Barvíková)

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Dobrá rodina o.p.s.
Projekt Bezpečná náhradní rodina
CZ.03.2.X/0.0/0.0/17_076/0011513

Partnerská krize uprostřed pandemie

V případě partnerských krizí se problémy skutečně mohou **v důsledku pandemie prohloubit a vygradovat**, či naopak může některé partnery potřeba spolupráce a spoléhání se na sebe při překonávání dopadů této situace spojit. (J. Paloncyová, J. Barvíková)

V situaci nouzového stavu v důsledku nákazy **není vhodné zaměřovat se v rodinách na řešení partnerské krize. Naopak je potřeba posilovat to, co v rodině funguje**. Čili stabilizovat rodinu. (P. Wünschová)

Pokud by v rozhovoru prosakovalo téma partnerské krize, je vhodné toto **pouze reflektovat**: „Slyším, že zmiňujete neshody. To se může stát a existuje pomoc.“ A následně delegovat na pečující osoby, aby vyhledali pomoc: „Existuje místo, kde si o tom můžete popovídat.“ Lze doporučit poradnu pro mezilidské vztahy (až bude opět po nouzovém stavu v provozu), a tímto komunikovat, že pečující osoba s problémem může něco dělat.

Není vhodné přebírat odpovědnost za to, jestli pěstoun pomoc vyhledá. (L. Bukovská)

V náhradní rodině, kde toto téma prosakuje, může doprovázející pracovník poukázat na fakt, že s komunikačními problémy se v době pandemie potýká hodně rodin. Cílem není problém bagatelizovat, ale osvětlit, že **karanténou se opravdu vyostřují vztahy. Pro část klientů může být úlevné uvědomění, že podobné těžkosti prožívají i další lidé.** (K. Pařezová)

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Dobrá rodina o.p.s.
Projekt Bezpečná náhradní rodina
CZ.03.2.X/0.0/0.0/17_076/0011513

Vzdělávání a volný čas dítěte během pandemie

Školní příprava jako stresor

V náhradních rodinách bývá školní příprava rizikovou oblastí i za běžných podmínek.

Vhodné je v rozhovoru s dítětem mapovat, zdali dítě během pandemie ve školní přípravě pokračuje nebo má „prázdniny“. Doprovázející pracovník by měl dítěti klást velmi konkrétní otázky, například:

Co ses dnes učil? Jak paní učitelka posílá úkoly?

Také trávení volného času velmi ovlivňuje emocionální stabilitu dítěte. Proto zjišťujeme, s čím si dítě hraje, na co se dívá v televizi. Jestli má adekvátní volnočasovou náplň, nebo jestli šestileté dítě sleduje jeden hororový film za druhým... (K. Pařezová)

Snížení nároků ve prospěch vztahové stability a pohody v rodině

Škola dává traumatizovaným dětem strukturu, o kterou se mohou opřít. Nyní o tuto oporu přišly.

Pečující osoby ztratili oddychový čas, když děti byly ve škole, a jsou vystavené větší zátěži.

Velmi důležité je udržet strukturu dne a mít společný čas, který bude příjemně strávený.

Naopak není důležité za každou cenu doma suplovat školu, aby děti neměly zameškané učivo.

Daleko důležitější je prožitek společné zábavy a příjemné fyzické blízkosti.

Takový zážitek dítěti neposkytne počítač, mobil ani televize. (P. Wünschová)

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Dobrá rodina o.p.s.
Projekt Bezpečná náhradní rodina
CZ.03.2.X/0.0/0.0/17_076/0011513

Bezpečí dítěte v době pandemie

Doprovázející pracovník v rozhovoru s dítětem **podrobně mapuje jeho režim dne** (kdy vstává, co jí, jak a s kým tráví čas, kdy chodí spát). Užitečné je také **mapovat průběh konfliktů: proč došlo ke konfliktu, kdo jak projevuje vztek, jak vypadá potrestání, jak vypadá usmiřování (jestli vůbec dochází k „opravě vztahu“)**.

V komunikaci s dítětem je potřeba si všímat také jeho emočního vyladění. **Smutná nálada nebo neobvyklá emoční nedostupnost dítěte jsou důvody ke zvýšenému zájmu o dítě.**

Doprovázející pracovník by se měl v případě podezření na ohrožení dítěte v rozhovoru s ním ujistit, jestli dítě má na něj kontakt a **povzbudit dítě, aby se ozvalo, pokud bude potřebovat.**

Linka bezpečí

Zejména adolescenti mohou vnímat doprovázející pracovníky jako spojence pěstounů. Některé (dospívající) děti by proto v situaci ohrožení spíše volily **anonymní poradenství**. Vždy je vhodnější a zejména pro náhradní rodiče bezpečnější předat dítěti telefonní kontakt na Linku bezpečí během osobní návštěvy v domácnosti za přítomnosti pečující osoby. Pokud k tomuto nestihlo dojít, je nutné vysvětlit pečující osobě, proč je užitečné, aby dítě mělo číslo na **Linku bezpečí 116 111**.

Příklady argumentů: Ve školách a na OSPODech dávají dětem toto číslo, aby se tam **BEZPLATNĚ A ANONYMNĚ poradili, když je zajímavá něco o nákaze nebo šikaně nebo o škodlivosti drog**. Na lince se děti nikdo nedotazuje na jméno nebo adresu. Dostanou tam dobré rady, jak se mají chránit.

Pokud pečující osoba souhlasí, doprovázející pracovník požádá dítě, aby si číslo zapsalo. Nejlépe i webovou stránku (obsahuje anonymní chat): www.linkabezpeci.cz

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Dobrá rodina o.p.s.
Projekt Bezpečná náhradní rodina
CZ.03.2.X/0.0/0.0/17_076/0011513

Kontakt dětí s rodiči během pandemie

Náhradním rodičům lze v otázce kontaktů dětí s rodiči a dalšími příbuznými či osobami blízkými významně usnadnit situaci, **když doprovázející organizace komunikuje jasné stanovisko a doporučí dočasné přerušování osobních kontaktů.**

Tam, kde je to potřebné, by měl příslušný sociální pracovník převzít za pěstouny vyjednávání s biologickou rodinou. **Náhradní rodina by neměla osamocená čelit tlaku původní rodiny dítěte.**

K nahrazení osobních kontaktů jinou formou (písemné, telefonické apod.) by se mělo přistoupit **pouze, pokud máme jistotu, že si to dítě přeje.**

(L. Půlpánová)

Pokud je situace kolem realizace kontaktů dítěte s rodiči, dalšími příbuznými či osobami blízkými složitá, je vhodné použít **nástroj na vyhodnocení a prevenci rizik** v zájmu bezpečí dítěte. Nástroj je dostupný zde: <http://www.kontaktdetivnrp.cz/>

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Dobrá rodina o.p.s.
Projekt Bezpečná náhradní rodina
CZ.03.2.X/0.0/0.0/17_076/0011513

PANDEMIE JAKO PŘÍLEŽITOST K ROZVOJI

V náhradních rodinách může být užitečné prozkoumat a pojmenovat, co konkrétně je jinak. **Co chybí oproti době před pandemií. Jak by se dalo zaimprovizovat a část z toho, co chybí, si vzít zpátky.**

Pro rodinu může být situace nouzového stavu a karanténa paradoxně i zdrojem. Například **konečně zavést nějaká pravidla soužití, která dosud chyběla. Poznat i jiné stránky svých blízkých – když jsou mimo komfortní zónu.**

Doprovázející pracovník může v rozhovoru vytvořit prostor pro uvažování náhradního rodiče ve směru: **„Co bych chtěl/a, aby si mé dítě z této krize odneslo? Větší sounáležitost s blízkými? Ochotu pomáhat? Uvědomění si základních hodnot?“**

Na práci náhradního rodiče na sobě, na změně je žádoucí bezprostředně reagovat **oceňujícím způsobem.**

(K. Pařezová)

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Dobrá rodina o.p.s.
Projekt Bezpečná náhradní rodina
CZ.03.2.X/0.0/0.0/17_076/0011513

MANAGEMENT STRESU U DOPROVÁZEJÍCÍCH PRACOVNÍKŮ

Přijmout limity odborné i lidské

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Dobrá rodina o.p.s.
Projekt Bezpečná náhradní rodina
CZ.03.2.X/0.0/0.0/17_076/0011513

Stres v práci doprovázejícího pracovníka během pandemie

Pandemie u doprovázejícího pracovníka zvyšuje jeho **vystavení stresovým podnětům a situacím**.

Na místě je podpořit doprovázejícího pracovníka, aby se mu dařilo:

- Podnikat kroky pro vlastní ochranu a **hlídat si rovnováhu mezi výdejem a příjmem energie** (práce, aktivní oddech, spánek)
- Správně vyhodnocovat **míru vlastní zodpovědnosti** (nikdo nemáme takovou moc vše zjistit, ochránit, zařídit, uklidnit)
- Realisticky posuzovat **míru vlivu na situaci v náhradních rodinách**

Význam podpory doprovázejícího pracovníka ze strany nadřízených během mimořádně zátěžového období

- **Ocenění, povzbuzení**
- **Včasná, srozumitelná a nezahanbující zpětná vazba**
- **Dostupnost intervizí a supervizí během mimořádných událostí**
- **Nabídka intenzivnější podpory**

Mezioborová spolupráce

- Úzká spolupráce doprovázející pracovníků **s psychology a terapeuty může být účinnou prevencí před zahlcením a přetížením**.
- Na místě je zajistit pro klienty terapeutický rozhovor či krizovou intervenci u prověřeného psychologa či terapeuta, který se dobře orientuje v tématech náhradní rodinné péče.

(L. Půlpánová)

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Dobrá rodina o.p.s.
Projekt Bezpečná náhradní rodina
CZ.03.2.X/0.0/0.0/17_076/0011513

Myšlenka na závěr

*Přispívejme ve vztazích
k bezpečí a spolupráci.*

...trauma - informed care

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Dobrá rodina o.p.s.
Projekt Bezpečná náhradní rodina
CZ.03.2.X/0.0/0.0/17_076/0011513

